

CPB Memorandum

Hoofdafdeling(en) : I
Afdeling(en) : MM
Samensteller(s) : Albert van der Horst
Nummer : I/2002/4
Datum : 7 augustus 2002

Varianten in JADE, zoals gebruikt bij analyse van het strategisch akkoord

Dit memo presenteert de belangrijkste Jade varianten die tijdens de analyse van het strategisch akkoord in JADE zijn gebruikt.¹ Het memo bestaat uit de volgende onderdelen. Eerst wordt een beknopte introductie van het model gegeven. Vervolgens wordt kort aangegeven hoe het model is gewijzigd ten opzicht van de versie die tijdens het regeerakkoord 1998 is gebruikt.² Tot slot worden de variantuitkomsten gepresenteerd, voorafgegaan door een beschrijving van de belangrijkste mechanismen die in de varianten een rol spelen.

¹ CPB Document 22, Economische gevolgen van het strategisch akkoord.

² JADE, a model for the joint analysis of dynamics and equilibrium, CPB Working Paper 99, 1997. Dit document kan worden gedownload op: www.cpb.nl/nl/general/org/afdelingen/mm/publicaties/.

1 Het model in hoofdlijnen

Op hoofdlijnen is het model in de afgelopen jaren niet veranderd. Het model bevat een lange termijn evenwicht en een aanpassing daar naar toe. Zowel de evenwichtsrelaties als de aanpassingsmechanismen zijn econometrisch geschat.

Belangrijke elementen in het model zijn de arbeidsmarkt; de productiestructuur; bepaling van consumptie, uitvoer en invoer; modellering van de prijzen; en een redelijk gedetailleerde beschrijving van de collectieve sector.

Centraal in het arbeidsmarktmodel is de evenwichtswerkloosheid. Deze ontstaat doordat bij loononderlingen een afweging wordt gemaakt tussen hogere lonen en meer werkgelegenheid. De vraag naar arbeid volgt uit de kostenminimalisatie door bedrijven, waarbij beperkte substitutie tussen arbeid en kapitaal mogelijk is.

De werkgelegenheid en de lonen vormen de belangrijkste determinanten van het beschikbaar inkomen. Dit beschikbaar inkomen komt deels ten goede aan consumptie en wordt voor het overige deel gespaard. Deze besparingen maken via vermogensvorming toekomstige consumptie mogelijk.

De uitvoer hangt af van de ontwikkeling van de wereldhandel, en van de verhouding tussen binnenlandse en wereldmarktprijzen. Een stijging van de binnenlandse prijzen, bijvoorbeeld veroorzaakt door stijgende loonkosten, zal via een verslechtering van de concurrentiepositie leiden tot een daling van de uitvoer. Deze relatieve prijzen beïnvloeden ook de invoer, die verder wordt bepaald door de binnenlandse vraag.

De binnenlandse prijzen worden met name bepaald door de ontwikkeling van de kostprijzen. Deze hangen op hun beurt weer af van de loon- en kapitaalkosten en van de prijs van ingevoerde intermediaire goederen en grondstoffen.

2 Veranderingen in het model

De belangrijkste wijzigingen die hebben plaats gevonden ten opzichte van Working Paper 99 (zie voetnoot 2) zijn een aantal vereenvoudigingen. Allereerst zijn de exporterende en afgeschermd sector samengevoegd tot de marktsector. Vervolgens is ook het onderscheid tussen laag- en hooggeschoolde werknemers vervallen. Wel worden werknemers nog onderscheiden naar de sector waarin zij werken, bijvoorbeeld in de marktsector, bij de zorg of bij de overheid. Een derde vereenvoudiging is meer technisch van aard, en betreft de modellering van de prijzen³. Deze vereenvoudigingen hebben de modeleigenschappen nauwelijks veranderd, afgezien van de verminderde mate van desaggregatie.

³ De prijs- en volume veranderingen worden gemodelleerd in de randen van het GPS-blok, en niet meer per cel. De randen van het GPS-blok bestaat uit de toegevoegde waarde per sector (rij-totalen) en de binnenlandse herkomst per afzetcategorie (kolomtotalen).

De overige veranderingen die zijn doorgevoerd hebben de variant-uitkomsten wel beïnvloed. De eerste modelingreep volgt uit een modelvergelijking tussen drie CPB-modellen: Jade, Mimic en Athena. Hieruit bleek dat het Jade-model niet homogeen was. Om een voorbeeld te noemen: er was er sprake van endogene invoerpenetratie. Deze was gemodelleerd via een productie-elasticiteit van de invoer groter dan 1. In de lange termijn kan deze relatie niet opgaan, omdat de invoer dan de productie volledig wegdringt. Om het Jade-model te homogeniseren, zijn een aantal vergelijkingen voor de invoer, de uitvoer van diensten en de investeringen in woningen opnieuw geschat, onder de restrictie van homogeniteit. Een van de belangrijkste effecten van deze wijzigingen is dat de Keynesiaanse multiplier toeneemt doordat de invoer minder sterk reageert op vraagveranderingen. In een variant waarbij de bestedingen toenemen (zoals de wereldhandels- en LBIB-varianten) zal de groei van de bestedingen sterker zijn, wat leidt tot sterkere loon- en prijsgroei, met name op de korte termijn. Het homogeniseren van diverse vergelijkingen beïnvloedt daarmee de dynamiek van het model.

De modelvergelijking liet ook zien dat er verschillende loonvergelijkingen in het bureau werden gehanteerd. Een van de redenen was dat Mimic uitging van een niet-lineaire loonvergelijking, terwijl Jade een gelineariseerde loonvergelijking gebruikt. Beide waren onafhankelijk van elkaar geschat. Om meer aansluiting te krijgen tussen de modellen is ervoor gekozen om de geschatte coëfficiënten van de niet-lineaire loonvergelijking Mimic, te vertalen naar de lineaire loonvergelijking in Jade. Hierdoor worden in Jade de coëfficiënten van de werkloosheid en de wig in de loonvergelijking hoger, en de coëfficiënt van de replacement rate lager. De gevolgen van de verhoging van de wig-coëfficiënt wordt zichtbaar in de belasting- en premie-varianten, waarbij een verlaging van de belastingen of premies leiden tot een sterkere daling van de lonen. De aanpassing van de werkloosheid-coëfficiënt impliceert dat vraagschokken leiden tot een sterkere stijging van de lonen, maar een geringere daling van de werkloosheid.

Vervolgens zijn een aantal vergelijkingen opnieuw geschat. Het betreft het stelsel van vergelijkingen die de productie, arbeids- en kapitaalvraag beschrijven, en de vergelijkingen voor consumptie en uitvoer.⁴ Een van de veranderingen die in de varianten duidelijk zichtbaar wordt is dat inkomenselasticiteit van de consumptie lager is geworden, en vermogensvorming sterkere invloed op consumptie heeft. Een andere verandering betreft de modellering van de wederuitvoer. De groei hiervan was gelijk aan de groei van de echte uitvoer, en was daarmee

⁴ Meer informatie hierover is te vinden in aparte notities:

- Draper (2001), "*Herschating productiefunctie JADE*", CPB-Memorandum I/2001/8.
- Kranendonk en Verbruggen (2001), "*De nieuwe consumptievergelijking van SAFE*", CPB-Memorandum II/2001/9.
- Kusters, Ligthart en Verbruggen (2001), "*De nieuwe uitvoervergelijking van SAFE*", CPB-Memorandum II/2001/17.

behoorlijk gevoelig voor de ruilvoet. In de nieuwe vergelijking is de prijselasticiteit van de wederuitvoer laag, waardoor ook de totale uitvoer minder reageert op prijschommelingen.

In de loonvariant zijn de wijzigingen duidelijk terug te vinden. Consumptie stijgt minder in het begin, maar op langere termijn juist meer. Dit komt doordat consumptie in het begin minder sterk reageert op beschikbaar inkomen, terwijl een daling van het inkomen via de besparingen op termijn een grotere impact op de consumptie heeft. De uitvoer daalt minder sterk, doordat de ruilvoetstijging minder effect heeft. Het gevolg is dat de binnenlandse productie minder sterk daalt, waardoor de lonen en prijzen harder stijgen.

3 Korte beschrijving van 15 varianten

Voor 15 varianten wordt hieronder een korte karakterisering gegeven. Tabellen met de belangrijkste modeluitkomsten worden gepresenteerd in de bijlage. Deze tabellen laten de gecumuleerde effecten van de varianten zien na 1, 2, 3, 4, 8 en 16 jaar.

1. Wereldhandelsimpuls van 1%

Om aan de extra vraag uit het buitenland te voldoen worden productie en werkgelegenheid uitgebreid. Door het grotere aantal banen stijgt het totaal besteedbaar inkomen. Dit leidt tot meer afzet van consumptie-goederen. De bedrijvigheid neemt derhalve nog verder toe. De productie-stijging lokt bovendien extra investeringen in machines en bedrijfsgebouwen uit. Door deze capaciteitsverruiming bereikt de aanvankelijk oplopende bezettingsgraad uiteindelijk weer het oorspronkelijke niveau.

De hogere productie maakt het mogelijk de factor arbeid efficiënter in te zetten, de arbeidsproductiviteit neemt dan ook toe. De relatieve besparing op arbeid wordt nog versterkt door de hogere reële arbeidskosten. Deze laatste ontwikkeling hangt samen met de verkrapping van de arbeidsmarkt en de daaruit voortvloeiende opwaartse druk op de lonen. De lonen stijgen ook door de hogere arbeidsproductiviteit.

Ook de overheid profiteert, op indirecte wijze, van de grotere vraag uit het buitenland. Via hogere belastingopbrengsten en een geringer aantal werkloosheidsuitkeringen neemt het EMU-saldo toe.

Na verloop van tijd gaat een deel van de gunstige effecten weer verloren doordat de stijging van de lonen doorwerkt in de prijzen waardoor de concurrentiekracht wordt aangetast. Van de initiële impuls op de uitvoer is na 8 jaar nog de helft over. Overheersen dus aanvankelijk de positieve effecten van het Keynesiaanse inkomen-multiplier mechanisme, na verloop van tijd

wordt de werking van het prijsmechanisme zichtbaar. Hogere lonen en prijzen leiden ertoe dat de vraag op de arbeids- en goederenmarkt wordt afgeremd en het aanbod wordt gestimuleerd.

2. Verhoging buitenlandse rente met 1%

Op de stijging van de buitenlandse rente volgt in Jade een even grote stijging van de Nederlandse rente. Vooral de investeringen hebben hier sterk van te lijden, zowel de investeringen in woningen en gebouwen als in machines en transportmiddelen. De productiecapaciteit en het aantal arbeidsplaatsen nemen af als gevolg van de lagere investeringen.

De verlaging van het investeringsniveau mondt uit in een verzwakking van de concurrentiepositie en dus in verlies aan uitvoer. De concurrentiekracht wordt bovendien aangetast door de prijsstijgingen die via een verhoging van de kapitaalkosten uit de rentestijging voortvloeien. Ook de particuliere consumptie laat een achteruitgang zien. Dit wordt met name veroorzaakt doordat de geringere economische groei en de prijsstijgingen het reëel besteedbaar inkomen verlagen.

De stijging van de prijzen, het grootst bij de prijs toegevoegde waarde, leidt aanvankelijk tot hogere lonen, maar door de verruiming van de arbeidsmarkt ontstaat steeds meer een neerwaartse druk. De reële arbeidskosten dalen; als gevolg hiervan en door de verlaging van de productiegroei neemt de arbeidsproductiviteit af. Alhoewel de arbeidsinkomensquote daalt, worden de winstmarges kleiner: de hogere kapitaalkosten kunnen maar voor een deel in de prijzen worden doorberekend.

De rentestijging komt ook de overheidsfinanciën niet ten goede. De rentelasten nemen voortdurend toe terwijl de belastingopbrengsten dalen.

3. Permanente loonimpuls van 1%

De lonen zijn in JADE endogeen. Dat betekent dat de simulatie van een loonimpuls een ander karakter heeft dan de simulatie van een exogene schok, zoals bijvoorbeeld een hogere wereldhandel of lagere belastingtarieven. Om allerlei redenen kunnen de lonen in een bepaald jaar afwijken van de centrale projectie. Voor zover de structurele determinanten van de lonen niet veranderen, ebt een hogere loonstijging in een bepaald jaar op termijn weg. De lonen passen zich dan zodanig aan dat de werkloosheid weer op het evenwichtsniveau uitkomt. Een loonvariant met een 1% hogere loonstijging zonder structurele doorwerking laat derhalve alleen in de eerste jaren macro-economische effecten zien.

De loonvariant die hier wordt getoond betreft een structurele loonstijging van 1%. Deze loonstijging komt bovenop de endogene verandering van de lonen, waarbij de loonvoet volgens

Jade op lange termijn afhankelijk is van de wig, de replacement rate, de werkloosheidsvoet, het prijsniveau en de arbeidsproductiviteit. Een mogelijke oorzaak van deze extra loonstijging is een institutionele wijziging die de relatie tussen de loonvoet en haar determinanten blijvend beïnvloed.

De loonontwikkeling grijpt op een aantal belangrijke punten in de economie aan en is daarmee van grote betekenis voor het reilen en zeilen van de economie in zijn geheel. Allereerst betekent een loonstijging natuurlijk meer inkomen voor werknemers in de marktsector en, door de koppeling, ook voor ambtenaren, trendvolgers en uitkeringsgerechtigden; meer inkomen betekent meer consumptie en dus een bestedingsimpuls. Anderzijds zijn lonen een belangrijke kostenfactor voor bedrijven: hogere lonen worden voor een deel doorberekend in hogere prijzen en zetten verder de winsten onder druk. Daarnaast betekenen hogere reële arbeidskosten dat bedrijven zullen proberen arbeid efficiënter in te zetten met als gevolg substitutie van arbeid door kapitaal, verhoging van arbeidsproductiviteit en uitstoot van arbeid.

In de tabel met macro-economische kerngegevens vindt men de bovengenoemde elementen terug, tezamen met de verdere doorwerkingen in het model. De particuliere consumptie stijgt als gevolg van het hogere besteedbare loon- en uitkeringsinkomen maar een belangrijk deel ervan is direct of indirect afkomstig uit invoer zodat het effect op de binnenlandse productie beperkt blijft. Omdat de uitvoer en de investeringen (exclusief woningen) dalen, respectievelijk vanwege een verslechtering van onze concurrentiepositie en een daling van het rendement, ligt de productie in de marktsector per saldo alleen in het eerste jaar hoger en daarna steeds lager dan in het centrale pad. De stijging van de lonen heeft een forse invloed op de prijzen en zet daarmee een opwaartse loon-prijsspiraal in gang. De hogere reële arbeidskosten leiden direct al in het eerste jaar tot uitstoot van arbeid en dat effect neemt in de latere jaren nog. Door de toename van de werkloosheid ontstaat weer een neerwaartse beweging van de lonen en prijzen. In het achtste jaar ligt het loonniveau ruim 1% hoger dan in het basispad.

Een stijging van het EMU-saldo leidt na alle macro-doorwerkingen tot een daling van het EMU-saldo. Een belangrijke oorzaak hiervoor is de afname van de belastingontvangsten als gevolg van de daling van de werkgelegenheid. Een tweede oorzaak is de stijging van de werkloosheid waardoor het vorderingensaldo van de sociale verzekeringen afneemt. De derde oorzaak is het directe effect van de loonstijging. Dit leidt tot een toename van het EMU-saldo omdat de loon-gerelateerde ontvangsten sterker stijgen dan de loon-gerelateerde uitgaven.

4. Loonimpuls van 1% zonder toepassing van de koppeling

Bij ontkoppeling van de lonen en salarissen van ambtenaren, trendvolgers en uitkeringen van de contractlonen is het effect op de loonvoet van bedrijven gematigder dan met koppeling. Vanwege het effect van het uitkeringsniveau op het contractloon (via de replacement rate), wordt

door de ontkoppeling een reductie van loonstijging veroorzaakt. Bovendien zorgt de afwijkende ontwikkeling van de lonen bij de trendvolgers in het bedrijfsleven (de kwartaire sector) direct voor een minder hoge loonvoet van bedrijven.

De werkgelegenheid neemt minder af, doordat de reële arbeidskosten minder sterk stijgen en door de geringere daling van de productie en de investeringen. Op termijn ebben deze effecten weg.

Het EMU-saldo verbetert in vergelijking met de loonvariant met koppeling, omdat de overheidslonen niet stijgen en de overdrachtsuitgaven op een lager niveau blijven.

5. Negatieve loonimpuls van 1% in de collectieve sector

De korting op de lonen in de collectieve sector impliceren een daling van de loonsom overheid en een beperking van de uitgaven aan inkomensoverdrachten. Bij de uitgaven voor de sociale zekerheid dalen de uitgaven voor de gezondheidszorg als gevolg van de lagere salarissen in de medische sector. Daarnaast werkt de korting, vooral via een lagere prijs van de kwartaire (inclusief medische) diensten, door in een lagere consumptieprijs, waarmee een lichte matiging van de contractlonen in de marktsector en daarmee enige verdere prijsdaling wordt uitgelokt.

De prijsdalingen zijn bevorderlijk voor de concurrentiepositie, hetgeen is af te lezen aan een stijging van de uitvoer en een verlaging van de invoer. Toch neemt de productie niet toe, integendeel zelfs: door de korting op de lonen in de collectieve sector daalt het besteedbaar inkomen waaruit een daling van de particuliere consumptie resulteert. In afwijking van de effecten op de productie daalt de werkgelegenheid nauwelijks, omdat uit de verlaging van de reële arbeidskosten een daling van de arbeidsproductiviteit voortvloeit.

Tegenover de boven reeds genoemde beperking van de overheidsuitgaven doet zich ook een substantiële verlaging voor bij de inkomsten: minder looninkomen en een lagere binnenlandse afzet betekenen minder directe en indirecte belastingen. Per saldo wordt het EMU-saldo groter.

6. Verlaging minimumloon en uitkeringen met 1%

Het minimumloon grijpt op een aantal punten aan in Jade. Allereerst betekent een daling van het minimumloon, gegeven de koppelingssystematiek in Nederland, dat ook de uitkeringen worden verlaagd. Het tweede aangrijpingspunt van het minimumloon in het model is de replacement rate, ofwel de verhouding tussen bijstandsuitkering (die gekoppeld is aan het minimumloon) en het loon van een werknemer. Het belang van de replacement rate is dat een verandering erin invloed heeft op de loonontwikkeling. De gedachtengang achter dit mechanisme is dat vakbonden in loononderhandelingen ook rekening houden met het inkomen dat men krijgt bij eventueel ontslag, de zogenaamde terugvalpositie. Is de replacement rate hoog

dan is de terugval in inkomen bij eventueel ontslag geringer en daarom zullen de looneisen hoger zijn dan in het geval van een lage replacement rate.

Zoals zojuist geschetst, leidt in deze variant de reductie van het minimumloon en de hieraan gekoppelde uitkeringen via een daling van de replacement rate tot matiging van de contractlonen in de marktsector. De aldus tot stand gekomen loonmatiging heeft een negatieve invloed op de particuliere consumptie. Ondanks de daling van de consumptie neemt de productie nauwelijks af. Compensatie wordt geboden door een grotere afzet in het buitenland en door een vermindering van de invoer: beide zijn een uitvloeisel van de verbetering van de concurrentiepositie. Door de loonmatiging en de daling van de verhouding tussen het minimumloon en het gemiddelde loon daalt de arbeidsproductiviteit hetgeen gunstig is voor de werkgelegenheid. Het effect op het aantal werkzoekenden is iets kleiner doordat de verkrapping van de arbeidsmarkt extra aanbod opwekt.

De verlaging van de uitgaven aan uitkeringen heeft slechts een lichte verbetering van het EMU-saldo van de overheid tot gevolg, omdat door de daling van het loon- en uitkeringsinkomen de belastingontvangsten ook omlaag gaan.

7. Verlaging loon- en inkomstenbelasting met 1% BBP

Een verlaging van de loon- en inkomstenbelasting grijpt op de volgende punten in het Jade-model aan: de bestedingen, het arbeidsaanbod, de loonvorming en het EMU-saldo. Allereerst de bestedingen: de belastingverlaging leidt tot een verhoging van het vrij besteedbaar inkomen waardoor de particuliere consumptie toeneemt. Een belangrijk deel van de extra consumptieve vraag richt zich op invoer van goederen en diensten. De binnenlandse productie en werkgelegenheid profiteren dus maar ten dele van de afzetstijging. Het hogere netto loon leidt voorts tot een vergroting van het arbeidsaanbod. Dit is de reden waarom in de variant het aantal werkzoekenden zonder baan minder afneemt dan op grond van de werkgelegenheidseffecten zou zijn te verwachten.

De lagere belastingdruk en de daarmee gepaard gaande verbetering van de netto inkomens leiden ertoe dat in de loononderhandelingen de brutoloonstijging wat kleiner kan worden (minder afwenteling) en er loonmatiging optreedt. Het rendement in de bedrijven neemt dientengevolge toe. Dit bevordert de investeringen, een effect dat nog wordt versterkt door de verbeterde afzetverwachtingen. Hogere investeringen, dus meer productiecapaciteit, en een gunstiger prijsverloop in vergelijking met het buitenland resulteren in meer uitvoer. De toename is overigens niet zo groot dat de extra invoer daarmee wordt gedekt, zodat het saldo op de lopende rekening van de betalingsbalans een verslechtering laat zien. Zowel de lagere reële arbeidskosten als de hogere productie leiden tot een toename van de werkgelegenheid.

Een deel van deze effecten zijn tijdelijk. Zo zorgt de daling van de werkloosheid op termijn tot een stijging van de reële arbeidskosten en daarmee tot een stijging van de arbeidsproductiviteit. Hierdoor is ook de verbetering van de concurrentiepositie door de lastenverlichting een tijdelijk fenomeen.

Uit de belastingverlaging vloeit een daling van het EMU-saldo voort. De hogere opbrengst aan indirecte belastingen en vennootschapsbelasting, het grotere aantal heffingen bij de loonbelasting en het kleinere beroep op uitkeringen wegen niet op tegen het verlies aan inkomsten als gevolg van de verlaging van de tarieven van de loon- en inkomstenbelasting én van de lagere loonvoet. Vanwege de groeiende rentelasten wordt het negatieve effect op het financieringssaldo bovendien steeds groter.

8. Verlaging sociale werknemerslasten met 1% BBP

Op hoofdlijnen werkt een verlaging van de sociale werknemerslasten net zo in het model door als een verlaging van de loonbelasting. Het belangrijkste verschil met de vorige variant is dat bij die variant een deel van die lastenverlichting, namelijk het inkomstenbelastingdeel, niet leidt tot een daling van de wig. Dit effect is zichtbaar bij diverse variabelen. Allereerst is de loondaling bij de verlaging van de sociale lasten voor werknemers sterker dan bij een verlaging van de loon- en inkomstenbelasting. Door de invloed van lonen op prijzen is ook de prijsdaling sterker. Per saldo resulteert echter een sterkere daling van zowel het reëel beschikbaar inkomen als de reële arbeidskosten. Hierdoor is de consumptie lager, maar de uitvoer. De lagere arbeidskosten leiden verder tot een sterkere stijging van de productie en de werkgelegenheid, zodat de werkloosheid sterker afneemt. Doordat de sterkere daling van de wig ook leidt tot een lager niveau van de evenwichtswerkloosheid, is dit effect op de werkloosheid blijvend.

Tot slot is het verschil tussen beide varianten zichtbaar in het EMU-saldo. In vergelijking met de LBIB-variant leidt de verlaging van de sociale werknemerslasten tot een geringere daling van het EMU-saldo, doordat de economie meer wordt gestimuleerd.

9. Verlaging sociale werkgeverslasten met 1% BBP

De daling van de werkgeverspremies resulteert in eerste instantie in een verlaging van de loonsom per werknemer in bedrijven met circa 1¼%. Een deel daarvan wordt weer ongedaan gemaakt doordat de werknemers in de loononderhandelingen een deel van de lastenverlichting voor werkgevers opeisen in de vorm van een hoger contractloon. De daling van de loonkosten voor de werkgevers maakt prijsverlaging mogelijk waardoor het reële bruto loon nog extra toeneemt evenals de reële uitkeringsniveaus (in de variant wordt immers van koppeling uitgegaan).

De daling van de arbeidskosten vertaalt zich in een gunstiger prijsverloop en hogere winstmarges. Als gevolg daarvan neemt de afzet in het buitenland toe. Door de stijging van de reële inkomens wordt bovendien de particuliere consumptie gestimuleerd. De productie wordt omvangrijker evenals de werkgelegenheid, dit laatste ook vanwege een daling van de arbeidsproductiviteit.

Op termijn wordt het effect op de lonen van een daling van de wig tenietgedaan door het effect vanuit krappere arbeidsmarkt. In het nieuwe evenwicht heeft de premiedaling niet geleid tot lagere loonkosten, maar wel tot een daling van de werkloosheid.

Uit de premiedaling vloeit een daling van het EMU-saldo voort. De hogere opbrengst aan indirecte belastingen en vennootschapsbelasting, het grotere aantal heffingen bij de loonbelasting en het kleinere beroep op uitkeringen wegen niet op tegen het verlies aan inkomsten als gevolg van de verlaging van de premies.

10. Verlaging van het algemene BTW-tarief met 1% BBP

Een verlaging van het hoge BTW-tarief leidt tot een beperking van de prijsstijging van de particuliere consumptie met ruim 1%. Volgens de loonvergelijking in Jade worden veranderingen in de consumptieprijs voor een derde doorberekend in hogere lonen. De achtergrond daarvan is dat bij de loononderhandelingen de werknemers de ontwikkeling van de consumptieprijs in het oog houden omdat die van belang is voor hun koopkracht en dat voor de werkgevers het verloop van de prijs van de toegevoegde waarde (factorkosten, dus exclusief BTW etc) relevant is omdat die bepaalt hoeveel ruimte er voor loonstijging is. Dit heeft als gevolg dat de lagere consumptieprijsstijging deels tot loonmatiging, deels tot stijging van het netto reële loon leidt. De extra koopkracht uit zich in een toename van de particuliere consumptie.

De stijging van de binnenlandse bestedingen leidt tot extra invoer alsmede tot een stijging van de productie. Deze productiestijging resulteert tezamen met de loonmatiging in een stijging van de werkgelegenheid. De werkloosheid neemt niet evenredig af, aangezien zowel de hogere reële lonen als de toename van de werkgelegenheid zelf extra arbeidsaanbod uitlokken.

Voor de overheid zelf zijn er aanvankelijk inverdieneffecten. Allereerst omdat de prijzen van de consumptieve en investeringsuitgaven van de overheid zelf ook dalen door de BTW-verlaging. Verder via hogere belastingontvangsten (met name de vennootschapsbelasting) en lagere uitgaven aan werkloosheidsregelingen. Daardoor blijft de daling van het EMU-saldo in het vierde jaar beperkt tot 50% van de impuls. Op langere termijn overheersen echter de hogere rentelasten, waardoor het EMU-saldo een dalende tendens laat zien.

11. Verlaging vennootschapsbelasting met 1% BBP⁵

Een VpB-verlaging beïnvloedt de investeringen langs twee kanalen. Aan de marge zullen bedrijven nog net die investeringen plegen waarop ze een bruto rendement realiseren dat genoeg is om de verschaffers van kapitaal een normaal rendement te geven dat op de internationale kapitaalmarkt geldt. Verder heeft de VpB ook invloed op de locatiekeuze van multinationals.

De concurrentie op de goederenmarkt voorkomt dat bedrijven de verhoging van de netto winst volledig vast kunnen houden. Een deel van de winststijging zullen zij gebruiken voor een verlaging van de afzetprijzen. Hierdoor verbetert de concurrentiepositie en neemt de uitvoer toe. De prijsdaling leidt verder via de loon-prijsspiraal tot een daling van de nominale loonvoet.

De arbeidsmarkt wordt beïnvloed doordat de vraag naar arbeid toeneemt ten gevolge van de lagere kapitaalkosten. Hierdoor daalt de werkloosheid, wat een opdrijvend effect op de lonen heeft. Dit effect is met name zichtbaar in de stijging van de reële arbeidskosten. De loonstijging is echter niet voldoende om de daling van de consumptieprijzen te compenseren. Dit verlies aan koopkracht wordt slechts ten dele gecompenseerd door de toename van de werkgelegenheid, waardoor de consumptie daalt.

Opvallend is het effect van de VpB verlaging op de arbeidsproductiviteit. Dit effect wordt via de substitutie van arbeid naar kapitaal veroorzaakt door de daling van de kapitaalkosten.

De verlaging van de vennootschapsbelasting resulteert in een verlaging van het EMU-saldo die kleiner 1% BBP. De belangrijkste oorzaak hiervoor is, zeker op termijn, de daling van het aantal werkloosheidsuitkeringen. In het eerste jaar is de daling van het EMU-saldo klein door kas-trans verschillen.

12. Verlaging materiële overheidsuitgaven met 1% BBP

De materiële overheidsuitgaven omvatten zowel de materiële consumptie als de investeringen van de overheid. Bij deze variant dient direct te worden opgemerkt dat in het Jade model geen rekening wordt gehouden met het capaciteitseffect van overheidsinvesteringen, maar wel met het bestedings- en financieringsaspect. Vandaar ook dat Jade weinig verschil laat zien tussen de effecten van overheidsinvesteringen en overheidsconsumptie.

De verlaging van de overheidsconsumptie en -investeringen vermindert de afzet en daarmee de productie van bedrijven. Minder productie betekent minder werkgelegenheid en meer

⁵ Een recente uitgebreide beschrijving van de VPB-variant kan worden gevonden Macro Economische Verkenningen 2002, en in N. Draper en F. Huizinga, The effect of corporate taxes on investment and the capital stock, CPB Memorandum 1/2001/07.

werkloosheid, al biedt een lichte daling van de arbeidsproductiviteit enig tegenwicht. De geringere bedrijvigheid leidt ertoe dat het totaal reëel beschikbaar inkomen kleiner wordt zodat de particuliere consumptie en de investeringen in woningen eveneens afnemen. Alleen de uitvoer stijgt door de gematigder loon- en prijsontwikkeling.

De stijging van het EMU-saldo is kleiner dan 1% BBP. Derving van inkomsten uit indirecte belastingen vanwege de verlaging van de overheidsconsumptie en -investeringen en meer uitgaven aan werkloosheidsuitkeringen zijn belangrijke verklarende factoren.

13. Verlaging vrij besteedbare inkomensoverdrachten overheid aan gezinnen met 1% BBP

De verlaging van de overdrachten leidt tot een bijna overeenkomstige verlaging van de particuliere consumptie. Omdat een aanzienlijk deel van de consumptieve bestedingen direct of indirect uit het buitenland afkomstig is, laat ook de invoer een daling zien.

De vermindering van de consumptievraag zorgt verder voor een daling van de productie, die weer een vermindering van de werkgelegenheid tot gevolg heeft. De stijging van de werkloosheid die hierdoor veroorzaakt wordt genereert een dalende invloed op de lonen.

De stijging van het EMU-saldo is kleiner dan 1% BBP. Derving van inkomsten uit indirecte belastingen vanwege de verlaging van de particuliere consumptie en een verminderde opbrengst van de loon- en inkomstenbelastingen zijn de belangrijkste verklarende factoren.

14. Verlaging werkgelegenheid in de overheidssector met 10 duizend arbeidsjaren

De verruiming van de arbeidsmarkt die het gevolg is van de vermindering van het aantal ambtenaren zet de lonen onder neerwaartse druk. Op termijn leidt dit tot meer werkgelegenheid in de marktsector. De totale werkgelegenheid zal echter blijvend lager zijn, zodat de werkloosheid zal toenemen.

Door de loonmatiging verbetert de concurrentiepositie op de buitenlandse markten zodat de uitvoer stijgt en de invoer wordt afgeremd. Desalniettemin treedt productieverlies op omdat de particuliere consumptie door de sterke teruggang van de reëel beschikbare inkomens daalt. De vermindering van het aantal ambtenaren ontlast de overheidsfinanciën maar de stijging van het EMU-saldo wordt geremd doordat het aantal uitkeringen groeit. Bovendien nemen de ontvangsten bij de loon- en inkomstenbelasting af.

15. Toename arbeidsaanbod met 20 duizend personen

Analyse van een variant met meer arbeidsaanbod geeft inzicht in de functionering van de arbeidsmarkt zoals gemodelleerd in Jade. Een verhoging van het arbeidsaanbod komt in eerste

aanleg vrijwel geheel tot uiting in een toename van het aantal werkzoekenden zonder baan. Daardoor komen de lonen onder neerwaartse druk te staan waardoor de vraag naar arbeid geleidelijk toeneemt. Vooral door de hogere werkloosheid maar ook door een afname van het reëel beschikbaar inkomen trekken zich na verloop van tijd in totaal 2000 personen terug van de arbeidsmarkt.

De loonmatiging wordt vertaald in lagere prijzen en een hogere winst waardoor de concurrentiepositie verbetert. Het uitvoervolume stijgt en de invoer wordt geringer. Daar staat tegenover dat de vraag naar consumptiegoederen licht vermindert; het blijkt dat de toename van het aantal personen met een inkomen niet opweegt tegen de teruggang in het reëel besteedbaar inkomen per werkende of uitkeringsgerechtigde. Alles tezamen stijgt de productie, met name in de marktsector. De hogere groei gaat gepaard met extra investeringen in machines en gebouwen, uitgelokt door hogere afzetverwachtingen, een hogere winst en een betere financiële positie.

Voor de overheidsfinanciën maakt het extra arbeidsaanbod nauwelijks uit. Door de loonmatiging wordt weliswaar minder belasting ontvangen, maar de toename van het aantal belastingplichtigen en ook de stijging van de inkomsten uit vennootschapsbelasting bieden op termijn voldoende compensatie. Bij de uitgaven overheerst aanvankelijk het effect van de grotere inkomensoverdrachten als uitvloeisel van de hogere werkloosheid. In latere jaren nemen deze extra uitgaven af en krijgt de vermindering in de loonsom van de ambtenaren meer gewicht.

Bijlage: tabellen met variant-uitkomsten

Tabel 1 Wereldhandelsimpuls van 1%

	1	2	3	4	8	16
	procentuele mutatie					
Prijzen						
Loonsom per werknemer in bedrijven	0.21	0.44	0.72	0.91	0.74	0.79
Contractloon marktsector	0.11	0.31	0.56	0.77	0.71	0.77
Prijs particuliere consumptie	0.03	0.06	0.12	0.18	0.26	0.35
Prijs BBP marktprijzen	0.09	0.18	0.29	0.40	0.49	0.58
Prijs uitvoer goed., excl. energie	0.09	0.14	0.18	0.22	0.22	0.22
Prijs productie marktsector	0.11	0.13	0.25	0.40	0.59	0.67
Reële arbeidskosten marktsector	0.10	0.31	0.48	0.51	0.15	0.12
Gebruikskostenkapitaal	0.02	0.05	0.09	0.15	0.24	0.32
Volumes						
Volume particuliere consumptie	0.10	0.21	0.33	0.43	0.36	0.33
Volume investeringen, excl. woningen	0.63	1.15	0.80	0.42	0.02	0.21
Volume investeringen in woningen	0.02	0.09	0.23	0.40	0.60	0.48
Volume uitvoer goed., excl. energie	0.86	0.77	0.68	0.60	0.41	0.39
Volume invoer van goederen	0.73	0.74	0.72	0.70	0.59	0.58
Volume productie marktsector	0.44	0.46	0.41	0.35	0.16	0.14
Reëel netto nationaal inkomen	0.44	0.51	0.52	0.53	0.40	0.38
Bruto binnenlands product	0.31	0.34	0.31	0.29	0.15	0.12
Arbeidsproductiviteit marktsector	0.24	0.17	0.18	0.19	0.07	0.05
Werkgelegenheid marktsector (arb.jrn)	0.20	0.29	0.24	0.17	0.09	0.09
Werkgelegenheid coll. sector (arb.jrn)	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Totale werkgelegenheid (arb.jrn)	0.16	0.23	0.18	0.13	0.07	0.07
	absolute mutatie					
Totale werkgelegenheid (dzd personen)	11	17	14	10	5	5
Totaal arbeidsaanbod (dzd personen)	1	3	4	5	4	4
Werkloosheidsvoet	-0.13	-0.18	-0.12	-0.06	-0.02	-0.03
Quoten						
Arbeidsinkomensquote marktsector	-0.19	0.05	0.18	0.19	0.01	0.02
Bezettingsgraad marktsector	0.26	0.19	0.16	0.15	0.07	0.01
Saldo lopende rekening (% BBP)	0.16	0.13	0.12	0.12	0.08	0.06
Vorderingensaldo overheid (% BBP)	0.06	0.10	0.12	0.12	0.08	0.09
Vorderingensaldo sociale verzekeringen (% BBP)	0.04	0.06	0.06	0.04	0.03	0.04
EMU saldo (% BBP)	0.10	0.16	0.17	0.16	0.11	0.13

Tabel 2 Verhoging buitenlandse rente met 1%-punt

	1	2	3	4	8	16
	procentuele mutatie					
Prijzen						
Loonsom per werknemer in bedrijven	0.24	0.56	0.70	0.39	-1.05	-0.64
Contractloon marktsector	0.34	0.73	1.00	0.84	-0.40	-0.14
Prijs particuliere consumptie	0.16	0.39	0.61	0.72	0.63	0.57
Prijs BBP marktprijzen	0.29	0.69	1.07	1.21	0.82	0.83
Prijs uitvoer goed., excl. energie	0.07	0.22	0.37	0.45	0.26	0.36
Prijs productie marktsector	0.33	0.84	1.33	1.53	1.16	1.02
Reële arbeidskosten marktsector	-0.08	-0.28	-0.62	-1.11	-2.17	-1.64
Gebruikskostenkapitaal	3.32	5.65	7.31	7.53	7.56	6.51
Volumes						
Volume particuliere consumptie	-0.36	-0.20	-0.11	-0.22	-0.98	-0.69
Volume investeringen, excl. woningen	-0.94	-2.73	-4.20	-5.03	-4.07	-2.82
Volume investeringen in woningen	-1.02	-3.50	-4.97	-5.13	-6.55	-6.61
Volume uitvoer goed., excl. energie	-0.02	-0.17	-0.42	-0.71	-1.12	-1.00
Volume invoer van goederen	-0.18	-0.33	-0.49	-0.68	-0.96	-0.71
Volume productie marktsector	-0.37	-0.78	-1.18	-1.51	-1.91	-1.55
Reëel netto nationaal inkomen	-0.25	-0.45	-0.62	-0.81	-1.31	-0.88
Bruto binnenlands product	-0.29	-0.60	-0.89	-1.12	-1.49	-1.24
Arbeidsproductiviteit marktsector	-0.21	-0.25	-0.28	-0.34	-0.66	-0.53
Werkgelegenheid marktsector (arb.jrn)	-0.16	-0.53	-0.91	-1.18	-1.28	-1.03
Werkgelegenheid coll. sector (arb.jrn)	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Totale werkgelegenheid (arb.jrn)	-0.12	-0.41	-0.70	-0.91	-0.97	-0.79
	absolute mutatie					
Totale werkgelegenheid (dzt personen)	-9	-30	-52	-68	-75	-60
Totaal arbeidsaanbod (dzt personen)	-1	-3	-6	-10	-21	-18
Werkloosheidsvoet	0.10	0.35	0.58	0.74	0.67	0.53
Quoten						
Arbeidsinkomensquote marktsector	0.15	0.05	-0.20	-0.55	-1.14	-0.93
Bezettingsgraad marktsector	-0.15	-0.16	-0.16	-0.17	0.18	0.06
Saldo lopende rekening (% BBP)	0.19	0.31	0.37	0.36	-0.93	0.16
Vorderingensaldo overheid (% BBP)	-0.10	-0.25	-0.41	-0.58	-0.93	-1.16
Vorderingensaldo sociale verzekeringen (% BBP)	-0.03	-0.11	-0.19	-0.27	-0.38	-0.53
EMU saldo (% BBP)	-0.14	-0.36	-0.61	-0.84	-1.31	-1.69

Tabel 3 Loonimpuls van 1%-punt

	1	2	3	4	8	16
	procentuele mutatie					
Prijzen						
Loonsom per werknemer in bedrijven	1.82	2.23	2.08	1.76	1.14	1.38
Contractloon marktsector	1.70	2.19	2.15	1.94	1.40	1.61
Prijs particuliere consumptie	0.31	0.48	0.56	0.58	0.56	0.65
Prijs BBP marktprijzen	0.68	1.05	1.17	1.17	0.99	1.14
Prijs uitvoer goed., excl. energie	0.24	0.43	0.50	0.49	0.32	0.38
Prijs productie marktsector	0.63	0.97	1.12	1.18	1.10	1.18
Reële arbeidskosten marktsector	1.18	1.25	0.96	0.58	0.04	0.20
Gebruikskostenkapitaal	0.26	0.45	0.54	0.57	0.54	0.64
Volumes						
Volume particuliere consumptie	0.51	0.85	0.88	0.78	0.27	0.39
Volume investeringen, excl. woningen	0.30	-0.22	-0.93	-1.36	-0.66	-0.46
Volume investeringen in woningen	0.07	0.28	0.57	0.78	0.14	0.17
Volume uitvoer goed., excl. energie	-0.22	-0.48	-0.71	-0.87	-0.92	-0.88
Volume invoer van goederen	0.16	0.15	0.03	-0.09	-0.24	-0.18
Volume productie marktsector	0.06	-0.08	-0.32	-0.52	-0.69	-0.63
Reëel netto nationaal inkomen	0.34	0.41	0.27	0.09	-0.26	-0.18
Bruto binnenlands product	0.09	0.02	-0.14	-0.28	-0.45	-0.40
Arbeidsproductiviteit marktsector	0.33	0.39	0.31	0.22	0.03	0.07
Werkgelegenheid marktsector (arb.jrn)	-0.28	-0.48	-0.64	-0.75	-0.73	-0.71
Werkgelegenheid coll. sector (arb.jrn)	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Totale werkgelegenheid (arb.jrn)	-0.22	-0.37	-0.50	-0.57	-0.56	-0.54
	absolute mutatie					
Totale werkgelegenheid (dzt personen)	-16	-27	-37	-43	-43	-41
Totaal arbeidsaanbod (dzt personen)	-0	1	3	2	-4	-3
Werkloosheidsvoet	0.20	0.35	0.49	0.56	0.47	0.47
Quoten						
Arbeidsinkomensquote marktsector	0.66	0.67	0.51	0.29	0.02	0.11
Bezettingsgraad marktsector	0.23	0.23	0.15	0.07	-0.26	0.00
Saldo lopende rekening (% BBP)	-0.05	-0.09	-0.14	-0.19	-0.09	-0.29
Vorderingensaldo overheid (% BBP)	0.03	0.04	0.00	-0.05	-0.09	-0.11
Vorderingensaldo sociale verzekeringen (% BBP)	-0.03	-0.07	-0.12	-0.15	-0.17	-0.24
EMU saldo (% BBP)	-0.00	-0.03	-0.12	-0.20	-0.27	-0.35

Tabel 4 Loonimpuls van 1%-punt, zonder toepassing van de koppeling

	1	2	3	4	8	16
	procentuele mutatie					
Prijzen						
Loonsom per werknemer in bedrijven	1.65	1.95	1.76	1.47	1.02	1.18
Contractloon marktsector	1.55	1.93	1.85	1.65	1.26	1.40
Prijs particuliere consumptie	0.28	0.43	0.49	0.50	0.49	0.56
Prijs BBP marktprijzen	0.62	0.93	1.01	1.00	0.88	0.98
Prijs uitvoer goed., excl. energie	0.21	0.38	0.43	0.41	0.29	0.32
Prijs productie marktsector	0.57	0.86	0.97	1.01	0.96	1.02
Reële arbeidskosten marktsector	1.08	1.08	0.79	0.46	0.07	0.16
Gebruikskostenkapitaal	0.24	0.40	0.47	0.49	0.48	0.55
Volumes						
Volume particuliere consumptie	0.37	0.62	0.62	0.54	0.15	0.21
Volume investeringen, excl. woningen	0.22	-0.35	-0.97	-1.28	-0.59	-0.44
Volume investeringen in woningen	0.06	0.25	0.49	0.66	0.08	0.10
Volume uitvoer goed., excl. energie	-0.19	-0.41	-0.61	-0.75	-0.80	-0.76
Volume invoer van goederen	0.12	0.09	-0.02	-0.12	-0.23	-0.18
Volume productie marktsector	0.01	-0.14	-0.35	-0.51	-0.63	-0.60
Reëel netto nationaal inkomen	0.26	0.30	0.16	0.01	-0.25	-0.20
Bruto binnenlands product	0.05	-0.03	-0.18	-0.30	-0.42	-0.39
Arbeidsproductiviteit marktsector	0.28	0.32	0.25	0.18	0.03	0.05
Werkgelegenheid marktsector (arb.jrn)	-0.28	-0.47	-0.61	-0.69	-0.68	-0.66
Werkgelegenheid coll. sector (arb.jrn)	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Totale werkgelegenheid (arb.jrn)	-0.21	-0.36	-0.47	-0.53	-0.52	-0.50
	absolute mutatie					
Totale werkgelegenheid (dzd personen)	-15	-26	-35	-40	-40	-39
Totaal arbeidsaanbod (dzd personen)	-0	0	2	1	-4	-3
Werkloosheidsvoet	0.20	0.34	0.46	0.51	0.44	0.44
Quoten						
Arbeidsinkomensquote marktsector	0.63	0.60	0.43	0.23	0.04	0.09
Bezettingsgraad marktsector	0.18	0.18	0.11	0.05	-0.20	-0.01
Saldo lopende rekening (% BBP)	-0.03	-0.05	-0.08	-0.13	-0.09	-0.22
Vorderingensaldo overheid (% BBP)	0.02	0.02	-0.02	-0.06	-0.09	-0.12
Vorderingensaldo sociale verzekeringen (% BBP)	0.05	0.03	-0.01	-0.05	-0.08	-0.09
EMU saldo (% BBP)	0.07	0.05	-0.04	-0.11	-0.17	-0.21

Tabel 5 Negatieve loonimpuls van 1%-punt in de collectieve sector

	1	2	3	4	8	16
	procentuele mutatie					
Prijzen						
Loonsom per werknemer in bedrijven	-0.17	-0.22	-0.27	-0.29	-0.28	-0.30
Contractloon marktsector	-0.03	-0.08	-0.12	-0.15	-0.15	-0.17
Prijs particuliere consumptie	-0.03	-0.05	-0.06	-0.07	-0.08	-0.11
Prijs BBP marktprijzen	-0.15	-0.18	-0.21	-0.24	-0.28	-0.31
Prijs uitvoer goed., excl. energie	-0.01	-0.03	-0.04	-0.05	-0.05	-0.05
Prijs productie marktsector	-0.01	-0.03	-0.05	-0.07	-0.12	-0.14
Reële arbeidskosten marktsector	-0.04	-0.07	-0.09	-0.09	-0.03	-0.03
Gebruikskostenkapitaal	-0.01	-0.02	-0.03	-0.03	-0.05	-0.07
Volumes						
Volume particuliere consumptie	-0.12	-0.20	-0.23	-0.26	-0.26	-0.27
Volume investeringen, excl. woningen	-0.06	-0.13	-0.12	-0.06	0.02	-0.02
Volume investeringen in woningen	-0.01	-0.06	-0.13	-0.21	-0.28	-0.27
Volume uitvoer goed., excl. energie	0.02	0.03	0.05	0.07	0.10	0.11
Volume invoer van goederen	-0.04	-0.06	-0.07	-0.06	-0.04	-0.04
Volume productie marktsector	-0.04	-0.07	-0.06	-0.05	-0.01	-0.01
Reëel netto nationaal inkomen	-0.06	-0.09	-0.10	-0.10	-0.05	-0.04
Bruto binnenlands product	-0.04	-0.06	-0.06	-0.05	-0.03	-0.02
Arbeidsproductiviteit marktsector	-0.03	-0.04	-0.04	-0.04	-0.01	-0.01
Werkgelegenheid marktsector (arb.jrn)	-0.01	-0.03	-0.02	-0.01	0.00	0.00
Werkgelegenheid coll. sector (arb.jrn)	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Totale werkgelegenheid (arb.jrn)	-0.01	-0.02	-0.02	-0.01	0.00	0.00
	absolute mutatie					
Totale werkgelegenheid (dzt personen)	-1	-1	-1	-1	0	0
Totaal arbeidsaanbod (dzt personen)	0	-1	-1	-1	-1	-1
Werkloosheidsvoet	0.01	0.01	0.01	0.00	0.01	0.01
Quoten						
Arbeidsinkomensquote marktsector	0.00	-0.01	-0.03	-0.04	-0.01	-0.01
Bezettingsgraad marktsector	-0.03	-0.04	-0.04	-0.03	0.09	0.00
Saldo lopende rekening (% BBP)	0.04	0.05	0.06	0.07	0.06	0.11
Vorderingensaldo overheid (% BBP)	0.07	0.05	0.05	0.05	0.06	0.08
Vorderingensaldo sociale verzekeringen (% BBP)	0.03	0.03	0.03	0.03	0.04	0.06
EMU saldo (%BBP)	0.09	0.08	0.08	0.08	0.10	0.14

Tabel 6 Verlaging minimumloon en uitkeringen met 1%-punt

	1	2	3	4	8	16
	procentuele mutatie					
Prijzen						
Loonsom per werknemer in bedrijven	- 0.10	- 0.15	- 0.16	- 0.16	- 0.11	- 0.13
Contractloon marktsector	- 0.09	- 0.14	- 0.16	- 0.16	- 0.12	- 0.14
Prijs particuliere consumptie	- 0.02	- 0.03	- 0.04	- 0.04	- 0.05	- 0.06
Prijs BBP marktprijzen	- 0.04	- 0.07	- 0.08	- 0.09	- 0.09	- 0.11
Prijs uitvoer goed., excl. energie	- 0.02	- 0.03	- 0.04	- 0.04	- 0.03	- 0.04
Prijs productie marktsector	- 0.04	- 0.06	- 0.08	- 0.09	- 0.10	- 0.11
Reële arbeidskosten marktsector	- 0.06	- 0.09	- 0.09	- 0.07	- 0.01	- 0.02
Gebruikskostenkapitaal	- 0.01	- 0.03	- 0.04	- 0.04	- 0.05	- 0.06
Volumes						
Volume particuliere consumptie	- 0.09	- 0.12	- 0.14	- 0.14	- 0.10	- 0.12
Volume investeringen, excl. woningen	- 0.05	- 0.07	- 0.01	0.04	0.04	0.01
Volume investeringen in woningen	0.00	- 0.02	- 0.04	- 0.07	- 0.05	- 0.04
Volume uitvoer goed., excl. energie	0.02	0.04	0.05	0.07	0.08	0.09
Volume invoer van goederen	- 0.03	- 0.03	- 0.02	- 0.02	0.00	0.00
Volume productie marktsector	- 0.03	- 0.03	- 0.01	0.00	0.03	0.02
Reëel netto nationaal inkomen	- 0.05	- 0.06	- 0.06	- 0.04	- 0.01	- 0.01
Bruto binnenlands product	- 0.03	- 0.03	- 0.02	- 0.01	0.01	0.01
Arbeidsproductiviteit marktsector	- 0.03	- 0.03	- 0.03	- 0.03	- 0.01	- 0.01
Werkgelegenheid marktsector (arb.jrn)	0.00	0.01	0.02	0.03	0.04	0.03
Werkgelegenheid coll. sector (arb.jrn)	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Totale werkgelegenheid (arb.jrn)	0.00	0.00	0.01	0.02	0.03	0.02
	absolute mutatie					
Totale werkgelegenheid (dzd personen)	0	0	1	2	2	2
Totaal arbeidsaanbod (dzd personen)	0	0	0	0	0	0
Werkloosheidsvoet	0.00	0.01	- 0.02	- 0.03	- 0.03	- 0.02
Quoten						
Arbeidsinkomensquote marktsector	- 0.02	- 0.04	- 0.04	- 0.03	0.00	- 0.01
Bezettingsgraad marktsector	- 0.03	- 0.03	- 0.02	- 0.01	0.04	0.00
Saldo lopende rekening (% BBP)	0.02	0.02	0.03	0.03	0.00	0.05
Vorderingensaldo overheid (% BBP)	- 0.01	- 0.01	- 0.01	- 0.01	0.00	- 0.01
Vorderingensaldo sociale verzekeringen (% BBP)	0.05	0.05	0.06	0.06	0.07	0.10
EMU saldo (% BBP)	0.05	0.04	0.05	0.05	0.07	0.09

Tabel 7 Verlaging loon- en inkomstenbelasting met 1%-punt BBP

	1	2	3	4	8	16
	procentuele mutatie					
Prijzen						
Loonsom per werknemer in bedrijven	- 0.75	- 1.22	- 1.12	- 0.83	- 0.01	0.00
Contractloon marktsector	- 0.77	- 1.32	- 1.33	- 1.12	- 0.36	- 0.28
Prijs particuliere consumptie	- 0.13	- 0.28	- 0.35	- 0.37	- 0.24	- 0.09
Prijs BBP marktprijzen	- 0.28	- 0.55	- 0.66	- 0.64	- 0.29	- 0.13
Prijs uitvoer goed., excl. energie	- 0.06	- 0.14	- 0.18	- 0.18	- 0.02	- 0.01
Prijs productie marktsector	- 0.25	- 0.54	- 0.70	- 0.71	- 0.35	- 0.10
Reële arbeidskosten marktsector	- 0.50	- 0.69	- 0.43	- 0.13	0.34	0.10
Gebruikskostenkapitaal	- 0.26	- 0.41	- 0.52	- 0.57	- 0.45	- 0.31
Volumes						
Volume particuliere consumptie	0.51	0.97	1.20	1.48	2.23	2.39
Volume investeringen, excl. woningen	0.35	1.43	2.28	2.53	1.56	1.19
Volume investeringen in woningen	0.09	0.42	0.95	1.61	3.34	3.68
Volume uitvoer goed., excl. energie	0.02	0.10	0.21	0.31	0.29	0.04
Volume invoer van goederen	0.15	0.35	0.50	0.62	0.73	0.61
Volume productie marktsector	0.31	0.72	1.01	1.23	1.41	1.27
Reëel netto nationaal inkomen	0.21	0.49	0.70	0.91	1.21	1.04
Bruto binnenlands product	0.24	0.56	0.79	0.97	1.17	1.09
Arbeidsproductiviteit marktsector	0.02	0.01	0.00	0.05	0.13	0.04
Werkgelegenheid marktsector (arb.jrn)	0.29	0.72	1.02	1.20	1.29	1.24
Werkgelegenheid coll. sector (arb.jrn)	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Totale werkgelegenheid (arb.jrn)	0.23	0.56	0.79	0.92	0.99	0.95
	absolute mutatie					
Totale werkgelegenheid (dzt personen)	16	41	58	68	76	73
Totaal arbeidsaanbod (dzt personen)	3	11	18	23	32	32
Werkloosheidsvoet	- 0.17	- 0.39	- 0.52	- 0.58	- 0.55	- 0.52
Quoten						
Arbeidsinkomensquote marktsector	- 0.47	- 0.65	- 0.46	- 0.27	0.04	- 0.03
Bezettingsgraad marktsector	0.09	0.15	0.16	0.19	- 0.43	0.04
Saldo lopende rekening (% BBP)	- 0.15	- 0.31	- 0.38	- 0.40	- 0.99	- 0.59
Vorderingensaldo overheid (% BBP)	- 0.78	- 0.89	- 0.88	- 0.89	- 0.99	- 1.41
Vorderingensaldo sociale verzekeringen (% BBP)	0.04	0.11	0.17	0.21	0.27	0.36
EMU saldo (% BBP)	- 0.73	- 0.78	- 0.71	- 0.68	- 0.73	- 1.05

Tabel 8 Verlaging sociale werknemerslasten met 1%-punt BBP

	1	2	3	4	8	16
	procentuele mutatie					
Prijzen						
Loonsom per werknemer in bedrijven	- 1.07	- 1.78	- 1.74	- 1.43	- 0.56	- 0.68
Contractloon marktsector	- 1.06	- 1.84	- 1.91	- 1.68	- 0.91	- 0.97
Prijs particuliere consumptie	- 0.18	- 0.38	- 0.49	- 0.52	- 0.43	- 0.38
Prijs BBP marktprijzen	- 0.18	- 0.58	- 0.76	- 0.76	- 0.44	- 0.41
Prijs uitvoer goed., excl. energie	- 0.11	- 0.24	- 0.33	- 0.34	- 0.18	- 0.20
Prijs productie marktsector	- 0.39	- 0.79	- 1.01	- 1.06	- 0.79	- 0.67
Reële arbeidskosten marktsector	- 0.69	- 1.00	- 0.74	- 0.37	0.22	- 0.02
Gebruikskostenkapitaal	- 0.35	- 0.55	- 0.69	- 0.74	- 0.67	- 0.61
Volumes						
Volume particuliere consumptie	0.37	0.65	0.68	0.86	1.55	1.62
Volume investeringen, excl. woningen	0.26	1.32	2.24	2.54	1.53	1.15
Volume investeringen in woningen	0.12	0.52	1.07	1.68	3.04	3.31
Volume uitvoer goed., excl. energie	0.07	0.22	0.41	0.58	0.67	0.48
Volume invoer van goederen	0.12	0.29	0.42	0.55	0.69	0.58
Volume productie marktsector	0.27	0.67	0.96	1.19	1.40	1.27
Reëel netto nationaal inkomen	0.12	0.32	0.48	0.67	1.01	0.85
Bruto binnenlands product	0.20	0.50	0.70	0.88	1.10	1.03
Arbeidsproductiviteit marktsector	- 0.05	- 0.10	- 0.13	- 0.07	0.07	0.00
Werkgelegenheid marktsector (arb.jrn)	0.32	0.79	1.10	1.28	1.34	1.29
Werkgelegenheid coll. sector (arb.jrn)	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Totale werkgelegenheid (arb.jrn)	0.25	0.61	0.85	0.98	1.03	0.99
	absolute mutatie					
Totale werkgelegenheid (dzd personen)	18	44	63	73	79	76
Totaal arbeidsaanbod (dzd personen)	4	12	21	25	32	32
Werkloosheidsvoet	- 0.18	- 0.42	- 0.54	- 0.62	- 0.58	- 0.55
Quoten						
Arbeidsinkomensquote marktsector	- 0.55	- 0.80	- 0.58	- 0.34	0.03	- 0.06
Bezettingsgraad marktsector	0.03	0.07	0.07	0.11	- 0.24	0.03
Saldo lopende rekening (% BBP)	- 0.15	- 0.28	- 0.30	- 0.29	- 0.75	- 0.34
Vorderingensaldo overheid (% BBP)	- 0.93	- 0.83	- 0.77	- 0.71	- 0.75	- 1.06
Vorderingensaldo sociale verzekeringen (% BBP)	0.04	0.12	0.17	0.21	0.25	0.34
EMU saldo (% BBP)	- 0.89	- 0.71	- 0.60	- 0.50	- 0.50	- 0.73

Tabel 9 Verlaging sociale werknemerslasten met 1%-punt BBP

	1	2	3	4	8	16
	procentuele mutatie					
Prijzen						
Loonsom per werknemer in bedrijven	- 1.69	- 1.30	- 0.72	- 0.30	- 0.11	- 0.17
Contractloon marktsector	0.61	0.82	1.30	1.67	1.95	1.91
Prijs particuliere consumptie	- 0.27	- 0.32	- 0.29	- 0.24	- 0.15	- 0.09
Prijs BBP marktprijzen	- 0.38	- 0.44	- 0.32	- 0.17	0.05	0.09
Prijs uitvoer goed., excl. energie	- 0.18	- 0.23	- 0.18	- 0.11	- 0.01	- 0.04
Prijs productie marktsector	- 0.58	- 0.68	- 0.62	- 0.51	- 0.23	- 0.17
Reële arbeidskosten marktsector	- 1.11	- 0.64	- 0.11	0.21	0.12	- 0.01
Gebruikskostenkapitaal	- 0.23	- 0.32	- 0.31	- 0.27	- 0.17	- 0.12
Volumes						
Volume particuliere consumptie	0.30	0.61	0.88	1.12	1.48	1.46
Volume investeringen, excl. woningen	0.18	1.49	2.08	1.92	0.66	0.71
Volume investeringen in woningen	0.04	0.23	0.58	1.06	2.20	2.11
Volume uitvoer goed., excl. energie	0.13	0.24	0.31	0.33	0.18	0.09
Volume invoer van goederen	0.09	0.30	0.45	0.53	0.46	0.40
Volume productie marktsector	0.28	0.67	0.88	0.96	0.86	0.79
Reëel netto nationaal inkomen	0.05	0.35	0.59	0.73	0.73	0.60
Bruto binnenlands product	0.20	0.49	0.67	0.75	0.71	0.66
Arbeidsproductiviteit marktsector	- 0.15	- 0.05	0.03	0.09	0.06	0.00
Werkgelegenheid marktsector (arb.jrn)	0.45	0.73	0.87	0.89	0.81	0.80
Werkgelegenheid coll. sector (arb.jrn)	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Totale werkgelegenheid (arb.jrn)	0.34	0.56	0.67	0.68	0.62	0.61
	absolute mutatie					
Totale werkgelegenheid (dzt personen)	25	41	49	51	47	47
Totaal arbeidsaanbod (dzt personen)	3	8	13	17	22	21
Werkloosheidsvoet	- 0.28	- 0.43	- 0.46	- 0.43	- 0.32	- 0.33
Quoten						
Arbeidsinkomensquote marktsector	- 0.81	- 0.54	- 0.19	0.01	- 0.02	- 0.05
Bezettingsgraad marktsector	- 0.02	0.10	0.15	0.18	- 0.30	0.02
Saldo lopende rekening (% BBP)	- 0.15	- 0.25	- 0.27	- 0.26	- 0.96	- 0.37
Vorderingensaldo overheid (% BBP)	- 0.98	- 0.90	- 0.83	- 0.81	- 0.96	- 1.35
Vorderingensaldo sociale verzekeringen (% BBP)	0.18	0.24	0.28	0.29	0.31	0.47
EMU saldo (% BBP)	- 0.79	- 0.65	- 0.56	- 0.52	- 0.65	- 0.88

Tabel 10 Verlaging van het algemene BTW-tarief met 1%-punt BBP

	1	2	3	4	8	16
	procentuele mutatie					
Prijzen						
Loonsom per werknemer in bedrijven	- 0.40	- 0.57	- 0.38	- 0.02	0.43	0.45
Contractloon marktsector	- 0.43	- 0.68	- 0.57	- 0.28	0.19	0.25
Prijs particuliere consumptie	- 1.29	- 1.36	- 1.39	- 1.37	- 1.24	- 1.13
Prijs BBP marktprijzen	- 1.25	- 1.38	- 1.41	- 1.32	- 1.03	- 0.91
Prijs uitvoer goed., excl. energie	- 0.07	- 0.10	- 0.11	- 0.09	0.03	0.03
Prijs productie marktsector	- 0.17	- 0.34	- 0.41	- 0.35	- 0.01	0.15
Reële arbeidskosten marktsector	- 0.23	- 0.23	0.03	0.32	0.43	0.30
Gebruikskostenkapitaal	- 0.78	- 0.87	- 0.91	- 0.91	- 0.78	- 0.67
Volumes						
Volume particuliere consumptie	0.37	0.76	0.81	0.94	1.40	1.46
Volume investeringen, excl. woningen	0.40	1.38	1.97	1.90	1.05	0.98
Volume investeringen in woningen	0.06	0.29	0.64	1.07	2.05	2.07
Volume uitvoer goed., excl. energie	0.03	0.07	0.13	0.16	0.02	- 0.11
Volume invoer van goederen	0.12	0.31	0.39	0.44	0.44	0.38
Volume productie marktsector	0.25	0.62	0.77	0.85	0.88	0.80
Reëel netto nationaal inkomen	0.11	0.40	0.52	0.62	0.78	0.68
Bruto binnenlands product	0.19	0.48	0.60	0.67	0.74	0.69
Arbeidsproductiviteit marktsector	0.07	0.11	0.09	0.13	0.16	0.11
Werkgelegenheid marktsector (arb.jrn)	0.19	0.51	0.69	0.73	0.72	0.70
Werkgelegenheid coll. sector (arb.jrn)	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Totale werkgelegenheid (arb.jrn)	0.14	0.40	0.53	0.56	0.55	0.53
	absolute mutatie					
Totale werkgelegenheid (dzt personen)	10	29	39	42	42	41
Totaal arbeidsaanbod (dzt personen)	2	5	9	13	18	17
Werkloosheidsvoet	- 0.12	- 0.31	- 0.39	- 0.37	- 0.30	- 0.30
Quoten						
Arbeidsinkomensquote marktsector	- 0.42	- 0.50	- 0.27	- 0.08	- 0.01	- 0.05
Bezettingsgraad marktsector	0.09	0.18	0.15	0.16	- 0.23	0.03
Saldo lopende rekening (% BBP)	- 0.12)	- 0.23	- 0.23	- 0.21	- 0.73	- 0.32
Vorderingensaldo overheid (% BBP)	- 0.80	- 0.73	- 0.69	- 0.67	- 0.73	- 1.01
Vorderingensaldo sociale verzekeringen (% BBP)	0.06	0.12	0.16	0.17	0.19	0.28
EMU saldo (% BBP)	- 0.74	- 0.61	- 0.54	- 0.50	- 0.54	- 0.72

Tabel 11 Verlaging van de vennootschapsbelasting met 1%-punt BBP

	1	2	3	4	8	16
	procentuele mutatie					
Prijzen						
Loonsom per werknemer in bedrijven	- 0.50	- 0.89	- 1.03	- 0.92	0.07	1.30
Contractloon marktsector	- 0.56	- 1.01	- 1.26	- 1.25	- 0.48	0.77
Prijs particuliere consumptie	- 0.30	- 0.54	- 0.75	- 0.90	- 1.05	- 0.60
Prijs BBP marktprijzen	- 0.58	- 1.02	- 1.34	- 1.52	- 1.48	- 0.75
Prijs uitvoer goed., excl. energie	- 0.26	- 0.45	- 0.56	- 0.61	- 0.49	- 0.35
Prijs productie marktsector	- 0.54	- 1.05	- 1.44	- 1.67	- 1.69	- 0.71
Reële arbeidskosten marktsector	0.04	0.16	0.41	0.76	1.78	2.01
Gebruikskostenkapitaal	- 1.52	- 1.59	- 1.77	- 1.91	- 2.02	- 2.09
Volumes						
Volume particuliere consumptie	0.10	0.00	- 0.02	0.08	0.93	1.66
Volume investeringen, excl. woningen	0.47	1.21	1.68	2.03	2.51	2.43
Volume investeringen in woningen	0.00	- 0.02	- 0.02	0.03	1.05	2.58
Volume uitvoer goed., excl. energie	0.17	0.46	0.77	1.04	1.40	1.13
Volume invoer van goederen	0.08	0.20	0.34	0.50	0.90	0.92
Volume productie marktsector	0.23	0.49	0.75	1.03	1.73	1.77
Reëel netto nationaal inkomen	- 0.07	- 0.06	0.02	0.19	0.92	1.24
Bruto binnenlands product	0.16	0.33	0.51	0.71	1.28	1.43
Arbeidsproductiviteit marktsector	0.12	0.16	0.25	0.36	0.50	0.25
Werkgelegenheid marktsector (arb.jrn)	0.11	0.33	0.51	0.67	1.23	1.53
Werkgelegenheid coll. sector (arb.jrn)	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Totale werkgelegenheid (arb.jrn)	0.08	0.25	0.39	0.52	0.94	1.17
	absolute mutatie					
Totale werkgelegenheid (dzd personen)	6	18	29	38	72	90
Totaal arbeidsaanbod (dzd personen)	0	1	2	4	16	26
Werkloosheidsvoet	- 0.07	- 0.22	- 0.34	- 0.44	- 0.69	- 0.79
Quoten						
Arbeidsinkomensquote marktsector	- 0.07	0.00	0.13	0.31	0.95	1.35
Bezettingsgraad marktsector	0.11	0.18	0.28	0.38	- 0.04	0.07
Saldo lopende rekening (% BBP)	- 0.17	- 0.20	- 0.17	- 0.12	- 0.78	- 0.18
Vorderingensaldo overheid (% BBP)	- 0.27	- 0.70	- 0.83	- 0.81	- 0.78	- 1.03
Vorderingensaldo sociale verzekeringen (% BBP)	0.02	0.06	0.11	0.15	0.29	0.51
EMU saldo (% BBP)	- 0.25	- 0.64	- 0.73	- 0.66	- 0.50	- 0.52

Tabel 12 Verlaging materiële overheidsuitgaven met 1%-punt BBP

	1	2	3	4	8	16
	procentuele mutatie					
Prijzen						
Loonsom per werknemer in bedrijven	- 0.55	- 1.14	- 1.81	- 2.19	- 1.42	- 1.51
Contractloon marktsector	- 0.28	- 0.80	- 1.42	- 1.89	- 1.40	- 1.46
Prijs particuliere consumptie	- 0.07	- 0.16	- 0.30	- 0.44	- 0.57	- 0.68
Prijs BBP marktprijzen	- 0.26	- 0.49	- 0.77	- 1.06	- 1.11	- 1.19
Prijs uitvoer goed., excl. energie	- 0.23	- 0.34	- 0.44	- 0.53	- 0.44	- 0.42
Prijs productie marktsector	- 0.28	- 0.33	- 0.62	- 0.99	- 1.27	- 1.28
Reële arbeidskosten marktsector	- 0.27	- 0.82	- 1.20	- 1.21	- 0.15	- 0.23
Gebruikskostenkapitaal	- 0.05	- 0.12	- 0.23	- 0.36	- 0.52	- 0.63
Volumes						
Volume particuliere consumptie	- 0.29	- 0.55	- 0.85	- 1.07	- 0.71	- 0.64
Volume investeringen, excl. woningen	- 1.68	- 2.97	- 1.89	- 0.78	0.22	- 0.42
Volume investeringen in woningen	- 0.05	- 0.24	- 0.59	- 1.02	- 1.28	- 0.89
Volume uitvoer goed., excl. energie	0.33	0.45	0.61	0.78	1.10	1.00
Volume invoer van goederen	- 0.54	- 0.62	- 0.57	- 0.51	- 0.14	- 0.17
Volume productie marktsector	- 1.16	- 1.16	- 0.97	- 0.76	- 0.20	- 0.26
Reëel netto nationaal inkomen	- 1.29	- 1.40	- 1.35	- 1.28	- 0.66	- 0.61
Bruto binnenlands product	- 0.96	- 0.99	- 0.89	- 0.77	- 0.35	- 0.37
Arbeidsproductiviteit marktsector	- 0.63	- 0.42	- 0.41	- 0.41	- 0.07	- 0.08
Werkgelegenheid marktsector (arb.jrn)	- 0.53	- 0.76	- 0.57	- 0.36	- 0.13	- 0.17
Werkgelegenheid coll. sector (arb.jrn)	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Totale werkgelegenheid (arb.jrn)	- 0.41	- 0.58	- 0.44	- 0.27	- 0.10	- 0.13
	absolute mutatie					
Totale werkgelegenheid (dzd personen)	- 30	- 43	- 32	- 20	- 8	- 10
Totaal arbeidsaanbod (dzd personen)	- 3	- 8	- 10	- 11	- 8	- 7
Werkloosheidsvoet	0.35	0.45	0.28	0.12	0.00	0.05
Quoten						
Arbeidsinkomensquote marktsector	0.51	- 0.15	- 0.49	- 0.50	0.03	- 0.04
Bezettingsgraad marktsector	- 0.70	- 0.47	- 0.37	- 0.32	0.63	- 0.01
Saldo lopende rekening (% BBP)	0.43	0.49	0.51	0.53	0.96	0.70
Vorderingensaldo overheid (% BBP)	0.83	0.73	0.71	0.75	0.96	1.31
Vorderingensaldo sociale verzekeringen (% BBP)	- 0.11	- 0.16	- 0.13	- 0.10	- 0.05	- 0.08
EMU saldo (% BBP)	0.72	0.57	0.57	0.65	0.91	1.23

Tabel 13 Verlaging vrij besteedbare inkomensoverdrachten overheid aan gezinnen met 1%-punt BBP

	1	2	3	4	8	16
	procentuele mutatie					
Prijzen						
Loonsom per werknemer in bedrijven	- 0.26	- 0.62	- 1.03	- 1.34	- 1.13	- 1.27
Contractloon marktsector	- 0.14	- 0.42	- 0.80	- 1.13	- 1.08	- 1.22
Prijs particuliere consumptie	- 0.04	- 0.10	- 0.18	- 0.27	- 0.40	- 0.55
Prijs BBP marktprijzen	- 0.12	- 0.26	- 0.44	- 0.62	- 0.80	- 0.97
Prijs uitvoer goed., excl. energie	- 0.11	- 0.19	- 0.26	- 0.33	- 0.34	- 0.35
Prijs productie marktsector	- 0.13	- 0.19	- 0.35	- 0.57	- 0.90	- 1.05
Reële arbeidskosten marktsector	- 0.13	- 0.42	- 0.69	- 0.77	- 0.23	- 0.21
Gebruikskostenkapitaal	- 0.02	- 0.06	- 0.13	- 0.21	- 0.37	- 0.51
Volumes						
Volume particuliere consumptie	- 1.26	- 1.67	- 1.93	- 2.13	- 2.11	- 2.20
Volume investeringen, excl. woningen	- 0.78	- 1.60	- 1.33	- 0.77	0.02	- 0.34
Volume investeringen in woningen	- 0.02	- 0.12	- 0.31	- 0.56	- 0.92	- 0.76
Volume uitvoer goed., excl. energie	0.15	0.25	0.36	0.48	0.76	0.83
Volume invoer van goederen	- 0.37	- 0.49	- 0.50	- 0.48	- 0.26	- 0.25
Volume productie marktsector	- 0.54	- 0.69	- 0.65	- 0.56	- 0.23	- 0.22
Reëel netto nationaal inkomen	- 0.62	- 0.84	- 0.88	- 0.87	- 0.57	- 0.51
Bruto binnenlands product	- 0.46	- 0.60	- 0.60	- 0.55	- 0.33	- 0.32
Arbeidsproductiviteit marktsector	- 0.30	- 0.28	- 0.27	- 0.28	- 0.11	- 0.08
Werkgelegenheid marktsector (arb.jrn)	- 0.25	- 0.42	- 0.38	- 0.28	- 0.13	- 0.15
Werkgelegenheid coll. sector (arb.jrn)	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Totale werkgelegenheid (arb.jrn)	- 0.19	- 0.32	- 0.29	- 0.21	- 0.10	- 0.11
	absolute mutatie					
Totale werkgelegenheid (dzd personen)	- 14	- 24	- 22	- 16	- 8	- 9
Totaal arbeidsaanbod (dzd personen)	- 2	- 4	- 6	- 7	- 6	- 6
Werkloosheidsvoet	0.16	0.25	0.20	0.12	0.02	0.04
Quoten						
Arbeidsinkomensquote marktsector	0.23	- 0.01	- 0.23	- 0.30	- 0.02	- 0.04
Bezettingsgraad marktsector	- 0.33	- 0.31	- 0.27	- 0.24	0.58	- 0.02
Saldo lopende rekening (% BBP)	0.29	0.39	0.44	0.47	1.01	0.72
Vorderingensaldo overheid (% BBP)	0.84	0.79	0.78	0.81	1.01	1.39
Vorderingensaldo sociale verzekeringen (% BBP)	- 0.11	- 0.15	- 0.15	- 0.14	- 0.11	- 0.17
EMU saldo (% BBP)	0.73	0.64	0.63	0.67	0.90	1.22

Tabel 14 Verlaging werkgelegenheid in de overheidssector met 10 000 arbeidsjaren

	1	2	3	4	8	16
	procentuele mutatie					
Prijzen						
Loonsom per werknemer in bedrijven	0.00	- 0.22	- 0.47	- 0.52	- 0.29	- 0.35
Contractloon marktsector	0.00	- 0.14	- 0.39	- 0.46	- 0.29	- 0.33
Prijs particuliere consumptie	0.00	- 0.04	- 0.09	- 0.12	- 0.13	- 0.16
Prijs BBP marktprijzen	0.00	- 0.08	- 0.20	- 0.26	- 0.25	- 0.28
Prijs uitvoer goed., excl. energie	0.00	- 0.03	- 0.08	- 0.11	- 0.09	- 0.10
Prijs productie marktsector	0.00	- 0.08	- 0.19	- 0.25	- 0.28	- 0.29
Reële arbeidskosten marktsector	0.00	- 0.14	- 0.28	- 0.27	- 0.02	- 0.05
Gebruikskostenkapitaal	0.00	- 0.03	- 0.08	- 0.12	- 0.13	- 0.16
Volumes						
Volume particuliere consumptie	- 0.02	- 0.10	- 0.20	- 0.25	- 0.14	- 0.15
Volume investeringen, excl. woningen	0.01	- 0.03	- 0.02	0.12	0.25	0.09
Volume investeringen in woningen	- 0.01	- 0.05	- 0.14	- 0.24	- 0.29	- 0.23
Volume uitvoer goed., excl. energie	0.00	0.03	0.08	0.14	0.24	0.22
Volume invoer van goederen	0.00	- 0.03	- 0.05	- 0.03	0.05	0.03
Volume productie marktsector	0.01	- 0.01	0.00	0.04	0.16	0.14
Reëel netto nationaal inkomen	- 0.12	- 0.17	- 0.22	- 0.22	- 0.08	- 0.09
Bruto binnenlands product	- 0.11	- 0.13	- 0.13	- 0.10	- 0.01	- 0.02
Arbeidsproductiviteit marktsector	0.00	- 0.04	- 0.09	- 0.09	- 0.01	- 0.02
Werkgelegenheid marktsector (arb.jrn)	0.00	0.04	0.09	0.13	0.18	0.16
Werkgelegenheid coll. sector (arb.jrn)	- 0.66	- 0.65	- 0.64	- 0.63	- 0.60	- 0.60
Totale werkgelegenheid (arb.jrn)	- 0.15	- 0.12	- 0.08	- 0.05	- 0.01	- 0.02
	absolute mutatie					
Totale werkgelegenheid (dzd personen)	- 11	- 9	- 6	- 4	- 1	- 2
Totaal arbeidsaanbod (dzd personen)	- 1	- 2	- 2	- 2	- 1	- 1
Werkloosheidsvoet	0.13	0.10	0.06	0.02	0.00	0.01
Quoten						
Arbeidsinkomensquote marktsector	0.00	- 0.07	- 0.15	- 0.14	0.00	- 0.03
Bezettingsgraad marktsector	0.01	- 0.03	- 0.06	- 0.05	0.08	0.00
Saldo lopende rekening (% BBP)	0.01	0.02	0.03	0.04	0.11	0.09
Vorderingensaldo overheid (% BBP)	0.08	0.07	0.07	0.07	0.11	0.15
Vorderingensaldo sociale verzekeringen (% BBP)	- 0.03	- 0.03	- 0.03	- 0.02	- 0.01	- 0.01
EMU saldo (% BBP)	0.05	0.04	0.04	0.06	0.11	0.14

Tabel 15 Toename arbeidsaanbod met 20 000 personen

	1	2	3	4	8	16
	procentuele mutatie					
Prijzen						
Loonsom per werknemer in bedrijven	0.01	- 0.33	- 0.73	- 0.78	- 0.38	- 0.48
Contractloon marktsector	0.01	- 0.20	- 0.61	- 0.69	- 0.39	- 0.46
Prijs particuliere consumptie	0.00	- 0.06	- 0.14	- 0.19	- 0.19	- 0.22
Prijs BBP marktprijzen	0.01	- 0.11	- 0.30	- 0.39	- 0.33	- 0.38
Prijs uitvoer goed., excl. energie	0.00	- 0.04	- 0.12	- 0.17	- 0.12	- 0.13
Prijs productie marktsector	0.01	- 0.12	- 0.30	- 0.38	- 0.39	- 0.41
Reële arbeidskosten marktsector	0.01	- 0.22	- 0.44	- 0.40	0.00	- 0.08
Gebruikskostenkapitaal	0.00	- 0.05	- 0.13	- 0.18	- 0.19	- 0.22
Volumes						
Volume particuliere consumptie	0.06	- 0.01	- 0.16	- 0.23	- 0.03	- 0.05
Volume investeringen, excl. woningen	0.03	0.02	0.06	0.28	0.40	0.18
Volume investeringen in woningen	0.00	- 0.01	- 0.05	- 0.13	- 0.12	- 0.03
Volume uitvoer goed., excl. energie	- 0.01	0.03	0.12	0.21	0.34	0.30
Volume invoer van goederen	0.02	- 0.01	- 0.03	- 0.01	0.11	0.08
Volume productie marktsector	0.02	0.02	0.04	0.11	0.29	0.25
Reëel netto nationaal inkomen	0.03	- 0.03	- 0.10	- 0.09	0.11	0.08
Bruto binnenlands product	0.02	0.01	0.01	0.05	0.19	0.17
Arbeidsproductiviteit marktsector	0.01	- 0.05	- 0.13	- 0.13	- 0.01	- 0.03
Werkgelegenheid marktsector (arb.jrn)	0.01	0.08	0.17	0.24	0.30	0.28
Werkgelegenheid coll. sector (arb.jrn)	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Totale werkgelegenheid (arb.jrn)	0.01	0.06	0.13	0.18	0.23	0.21
	absolute mutatie					
Totale werkgelegenheid (dzt personen)	1	4	10	14	18	16
Totaal arbeidsaanbod (dzt personen)	18	17	17	16	18	18
Werkloosheidsvoet	0.22	0.15	0.08	0.02	0.00	0.01
Quoten						
Arbeidsinkomensquote marktsector	- 0.01	- 0.13	- 0.25	- 0.22	0.00	- 0.04
Bezettingsgraad marktsector	0.01	- 0.03	- 0.07	- 0.06	0.07	0.00
Saldo lopende rekening (% BBP)	- 0.01	- 0.01	0.00	0.02	0.03	0.08
Vorderingensaldo overheid (% BBP)	- 0.01	- 0.02	- 0.02	- 0.02	0.03	0.03
Vorderingensaldo sociale verzekeringen (% BBP)	- 0.02	- 0.02	- 0.01	0.01	0.03	0.04
EMU saldo (% BBP)	- 0.03	- 0.04	- 0.03	- 0.00	0.06	0.07